

Latviešu valodā izdots arī Janas Vagneres romāns
♦ **Vongezers**, 2016

Atsauces par romānu “**Dzīvi cilvēki**” Goodreads.com:

“Šī grāmata “aizķer”, patiešām aizķer sirdi un aizķērusi velk, velk, grib sirdi izgriezt ar iekšpusi ārūp. Satriecošs, baiss un smags stāsts, no kura tomēr nekādi nav iespējams, vienkārši nav iespējams atrauties. Un man pirmoreiz turpinājums patika labāk nekā pirmā grāmata. Tas ir skarbāks un niknāks, un vietām šausminošs, TOMĒR, neraugoties uz šiem epitetiem, lielisks! Ak Dievs! Cik reālistiski izstāstīts viss stāsts! Es pieceļos un stāvēt aplaudēju Janai Vagneri! Noteikti lasīšu citas viņas grāmatas, ja viņa izlems uzrakstīt vēl kaut ko!”

“Bērnībā man nekad nepatika ne grāmatas, ne filmas par visādiem robinsoniem krūzo. Toreiz domāju, ka tas ir puikāms. Un, pat pieaugusi, noskatījusies “Pamesto” un citas līdzīgas filmas, es apzinājos, ka tā ir fantastika un tā nemēdz būt. Jā, bija interesanti, taču neaizķēra. Nekas īpaši neaizķēra. Līdz abām Janas Vagneres grāmatām – “Vongezers” un tās turpinājumam “Dzīvi cilvēki”. Neaizķēra tik ilgi, līdz biju noticējusi, ka tie patiešām ir *dzīvi cilvēki*. Ar raksturiem vai pilnīgi bez rakstura. Ar spēkiem un vājībām. Ar neiespējamību dzīvot viņu vidū un bez viņiem. Un ar ļoti skaidru apzināšanos, ka jebkurā sižetā, tāpat kā dzīvē, var paļauties tikai uz sevi. Šīs abas ir labākās pēdējos gados izlasītās grāmatas.”

“Izlasīju romānu “Vongezers”, tad noskatījos seriālu, pēc tam sāku lasīt šo grāmatu. Seriāls sajauc galvu. Tie ir pilnīgi dažādi stāsti!

Runājot par grāmatu “Dzīvi cilvēki” – tā ir aizraujoša un izlasāma vienā elpas vilcienā. Tik ļoti reālistiski! Tomēr beigās šo to vajadzēja pārlasīt, un ar nobeigumu man nepietika. Vai būs trešā grāmata? :)”

**ЯНА
ВАГНЕР**

**Живые
люди**

**JANA
VAGNERE**

Dzīvi cilvēki

No krievu valodas tulkojusi

Māra Poļakova

821.161.1-31

Va 121

Яна Вагнер
ЖИВЫЕ ЛЮДИ

Copyright © Jana Vagner, 2013

The publication of the book was negotiated through Banke, Goumen & Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com).

© Cover Design Agnius Tarabilda

© Shutterstock

Издано при поддержке АНО «Институт перевода», Россия.

Jana Vagnere
DZĪVI CILVĒKI

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projektu vadītāja *Una Orinska*

Tulkotājas redakcijā

Korektores *Jana Boikova, Elīna Kola*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-661.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Māra Poļakova, 2021

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2021

ISBN 978-9934-0-9109-4

Es vēl joprojām mēģinu iztēloties, kā viņa jutās, kopā ar dēlu iesprostota savā dzīvoklī, aiz plānām durvīm ar divām *Abloy* slēdzenēm paglābusies no haosa un nāves. Divas nedēļas. Divas nedēļas mokošās šaubās – iziet ārā vai palikt? Ieslēgt gaismu vai sēdēt tumsā? Noskatīties, kā izkūst nožēlojamā konservu kaudzīte, pie kuras viņa bija tikusi tajā pēdējā reizē, kad riskēja iziet no mājas, nākamajā dienā pēc tam, kad bija atnākusi Liza, kas apsēdās uz grīdas pie durvīm – ārpusē, turpat kāpņu telpā, un pat nelūdza, lai viņu ielaiž, bet vienkārši tur sēdēja – ilgi, vairākas stundas. Durvju otrā pusē klausīdamās Lizas smagajā, saraustītajā elpā, viņa spēja domāt tikai vienu – kaut Liza ātrāk ietu prom, jo rīta agrumā būs klāt kravas mašīna ar pārtikas pakām un durvis nāksies atvērt.

Ņemt puisēnu līdzī vienmēr šķita biedējošāk nekā atstāt viņu mājās vienu, un tai pēdējā rītā viņa ārā izgāja kopā ar kaimiņieni, jo divatā tomēr bija drošāk, lai gan kas nu tā par drošību – divas sievietes. Agrāk viņām līdzī nāca Jura no desmitā stāva, bet šodien Jura, kad viņas zvanīja pie durvīm, neatvēra; viņš pat nepienāca pie durvīm – nekādi paskaidrojumi nebija vajadzīgi, varēja dzirdēt, kā viņš aizvilkdamies klepo kaut kur sava dzīvokļa dziļumos, un viņas steigšus pagriezās un skriešus metās lejup pa kāpnēm; kaimiņiene tikai noteica: “Nu re, Jurka arī,” – un nozibināja tumšas acis virs biežā marles apsēja, un vairāk viņas par to nerunāja; viņas vispār tagad sarunājās ļoti maz – un ne tikai apsēju dēļ, vienkārši viss, ko viņas viena otrai varēja pateikt, arī tāpat bija saprotams, un nebija nekādas vajadzības to izrunāt skaļi.

Viņas skrēja pa ledaini auksto ielu, brīžiem līdz potītēm irstīdamas irdenajā, netīrajā sniegā – šķūrēt ielas tagad būtu

nepieļaujama greznība –, un viņa domāja: “Četrdesmit minūtes, augstākais – stundu, rinda ar katru dienu kļūst arvien mazāka un mazāka, nekas nenotiks; viņš neatgriezīs krānu, nesāks urķēties rozetē, un, ja kāds – vienalga kas – arī piezvanīs pie durvīm, viņš nevērs vaļā, jo nespēj aizsniegt augšējo slēdzeni, viņam nekas nedraud.”

Viņas skrēja, un ielas galā jau bija redzama kravas mašīna ar pavirši uztrieptu sarkanu krustu un skrajais ļaužu bariņš apkārt, viņa, kā jau ieradusi, centās novērtēt – jā, minūtes četrdesmit, ja tikai kāda vecene (sazin kāpēc tās vienmēr ir vecenes, veči nekad) neaizkavēs rindu, jo būs aizmirsusi vai pazaudējusi kartīti, un tad notiks nožēlojams, spiedzīgs, neilgs skandāls, kura dēļ mājās viņa atgriezīsies tikai pēc stundas, ne ātrāk.

Tagad pa sniegu, kas bija piemīdīts un blīvs kā asfalts, skriet bija vieglāk, jo kopš rīta – mašīna te piebrauca pašā rīta agrumā, vēl tumsinā, – te bija apgrozījušies visi, kas vēl spēja iziet ārā, un tādu vēl aizvien bija pietiekami daudz, turpretī pagalmos jau vairs diviem pretimnācējiem nebija, kur likties, tie bija pilni ar pavirši samestām kupenām, starp kurām veda šauras, iemītas taciņas viena cilvēka platumā; bija pat tādas ārdurvis – viņa pa ceļam bija pamanījusi vairākas –, kam apkārt sniegs bija neskarts un tīrs, bez nevienas vienīgas pēdas.

Jau pie pašas mašīnas – uztaustīdama kabatā pārtikas kartītes cieto papes taisnstūri, cenzdamās nostāties pēc iespējas tuvāk drūmajam kontrolierim, kurš, aizslēpis seju aiz melna armijas respiratora, meta ārā no kravas kastes vienādas pelēkas kārbas un laiku pa laikam monotoni un nesaprotami atkārtoja vienu un to pašu frāzi: “Pa vienam. Pa vienam, es teicu. Atkāpieties soli tālāk. Atkāpieties, sievietē,” – un vienlaikus nesadurties ne ar vienu no pārējiem ap kravas mašīnu sanākušajiem, neaizskart ar piedurkni vai mēteļa stērbeli – viņa pēkšņi nodomāja: “Viņš nevarēs atvērt durvis. Ja kaut kas atgadīsies tagad, atceļā,

kad mēs nesīsim šīs sasodītās kastes, kuras nekur nav paslēpamas, kuras gluži vai klie dz – skatieties, man ir ēdamais, un ar mums kopā nu vairs nav Juras (var uzskatīt, ka Juras vispār vairs nav). Ja ar mani kaut kas notiks – ja es neatgriezīšos –, viņš nevarēs atvērt durvis. Un neviens pie viņa neatnāks.” Šī doma lika viņai skriet atpakaļ vēl ātrāk, ar visu smago, neērto kasti, kuru vajadzēja nest, un kaimiņiene – salikusi ar tādu pašu kārbu – tikai ar pūlēm turējās viņai līdzī.

Viņa ieskrēja mājās, novilkta mēтели un jau nez kuro reizi apspieda skaudru, nepārvaramu vēlēšanos izmest to ārā, aiz durvīm, lai neviena svešā, bīstamā ārpuses gaisa molekula nepaliktu šeit, iekšā, viņu vienīgajā patvērumā, un pēc tam, uzsaukusi istabas virziena: “Es tūlīt, nenāc!” – ilgi un rūpīgi mazgāja rokas un seju, berzēja biezo, gar malām jau apspurušo marles taisnstūri ar veļas ziepēm un domāja: “Ak dievs, cik labi, ka ir ūdens, kaut tikai viņi neatslēgtu ūdeni,” – un tikai pēc tam piegāja pie puisēna, pasmaržoja viņa pakausi un sacīja: “Redzi, es jau esmu klāt. Esi izsalcis?” Viņš sēdēja uz grīdas pie žurnālu kaudzītes un pat nepavērās pretī, tikai papurināja galvu – nē, esmu aizņemts, vēlāk.

Pēc tam viņa ārā vairs negāja. Nedēļas beigās kaimiņiene daudzījās pie durvīm un klie dz: “Iročka! Iriša! Kā jums tur iet?” – bet viņa pat nespēja piespieties un pieiet pie durvīm, lai paskaidrotu, kāpēc vairs nespēj iziet ārā. Vienkārši nespēj – atkal iet turp un pēc tam nākt mājās, atnesot līdzī neredzamo, lipīgo ligu, no kuras nav iespējams tikt vaļā un nav iespējams paglābties, tāpēc visu to laiku, kamēr kaimiņiene klauvējās un viņu sauca, viņa apātiski sēdēja uz dīvāna, tad palūkojās uz pārsteigto puisēnu, piespieda pirkstu pie lūpām un centās viņam uzsmaidīt – kuš, šī ir tāda spēle, it kā mēs būtu paslēpušies un mūsu nav. Tādai klusēšanai no durvju otras puses šajos laikos bija tikai viens vienīgs izskaidrojums, un kaimiņiene

laikam nonāca tieši pie šī secinājuma, jo varēja dzirdēt, kā viņa neskaidri nosaka: “Ak dievs, ak dievs,” – un pēc tam viņas soļus, kas steigšus attālinājas kāpņu telpā.

No kārbas, kuru viņa bija pārnesusi mājās tajā pēdējā dienā, pirmās nedēļas beigās gandrīz nekas nebija palicis pāri – iesākta griķu paciņa, vairākas liellopu gaļas konservu bundžas un saldās kukurūzas bundža. Par laimi, puisēns nekad nebija izcēlies ar īpašu ēstgribu, un viņa bija aprēķinājusi, ka viņam pietiks vēl kādām četrām dienām, ja viņa pati vairs neēdīs nemaz. Virtuves skapītī izdevās atrast pārkaltušus un bezgaršīgus, gluži kā papīrs, diētiskos sausīņus un vēl miltus – gandrīz pilnu paku; uz šiem miltiem viņa ļoti cerēja, no tiem iznāca bālgani, krāsu zaudējuši plāni plāceņi, četras dienas, viņa sev teica, – man ir vēl četras dienas, un tikai pēc tam, ja nekas nemainīsies, tikai pēc tam es sākšu domāt, ko darīt tālāk.

Serjoža zvanīja katru dienu, no rīta un vakarā, un visu laiku tincināja: “Kā jums iet? Vai esat piesardzīgi? Ko jūs ēdat?” – un viņa baidījās atzities, ka vienu pārtikas izdali jau ir izlaidusi un grasās izlaist arī nākamo, jo viņš gandrīz noteikti būtu uzstājies, ka viņa dara nepareizi, bet viņa zināja, skaidri zināja, ka viņai ir taisnība un iet ārā nedrīkst un durvis vērt vaļā nedrīkst. Jo pirmdien viņa visu rītu bija stāvējusi sardzē pie durvju actiņas, automātiski aizturēdama elpu, it kā pat tikai gaiss, kas izsūcās cauri ādas apšuvumam, varētu būt bīstams, un nebija ieraudzījusi nevienu, nevienu pašu cilvēku, kaut arī šī bija diena, kad šurp brauca pārtikas mašīna, – kāpņu telpa kā bija, tā palika tukša, viņa nepamanīja pat kaimiņieni, to pašu, kura pirms dažām dienām bija klauvējusies pie durvīm.

Serjožam par to stāstīt būtu bezjēdzīgi, viņš tik un tā neko nesaprastu, nespētu iztēloties šo visu no turienes, no ārpuses, kur nebija spēkā karantīna. Viņa centās atbildēt vienzilbīgi un visbeidzot palūdza zvanīt tikai reizi dienā, vakarā, un runāt

neilgi – dažas sekundes, jo nezināja, cik ilgi vēl darbosies telefons; nezin kāpēc viņai šķita, ka ar katru zvanu sarūk un kūst kaut kāds neredzams resurss, no kura barojas signālu eksistence klausulē. Viņš stāstīja: “Es šodien mēģināju aizbraukt, Irka, – mani atkal nepalaida, bet tu neuztraucies, vienkārši vajag paciesties, es kaut ko izdomāšu, galvenais, esiet uzmanīgi,” – un viņa domāja: “O, mēs esam uzmanīgi, mēs esam sasodīti uzmanīgi, bet mums ir palikusi pēdējā gaļas konservu bundža un drusciņ miltu, un pa virtuves logu daudz maz pārredzamajā laukumīnā pie ārdurvīm jau vairākas dienas nav nevienu pēdu,” – bet viņam neteica, jo gan šie zvani, kas viņai atgādināja par to, ka pagājusi vēl viena diena, gan Serjožas bažīgā balss klausulē tagad bija bezjēdzīgi un viņu tikai kaitināja.

Naktī no trešdienas uz ceturtdienu telefons nomira. Viņa par to nebūtu uzzinājusi, taču nebija Serjožas ikvakara zvana. Ap pusnakti noņēmusi klausuli, viņa izdzirdēja tikai blīvu, nesprakšķošu klusumu un tonakt jau vairs nespēja aizmigt, lai gan arī bez šīs priekšlaicīgās telefona nāves viņa vienalga nebūtu aizmigusi – jo tieši todien viņiem reizi par visām reizēm beidzās ēdamais.

Jau pēc tam, kad Antoška bija apēdis savu porciju, viņa pēkšņi atskārta, ka nu truli un alkatīgi izlaiza gaļas želejas paliekas no metāla bundžas, un sajuta mutē savu asiņu garšu, viņai kļuva skaidrs, ka pagarinājums, kuru viņa sev bija izdiedelējusi, nupat ir beidzies. Visu to nakti viņa nosēdēja pie ieslēgta televizora – televizoru viņa tagad vispār vairs neslēdza ārā, kaut arī jau nedēļu tas rādīja tikai četrus ierakstītus raidījumus, citu pēc cita, vienā un tajā pašā secībā, kuru viņa bija iemācījusies no galvas: efektīvi drošības pasākumi epidēmijas periodā, sanitārā virsārsta uzruna, ārkārtas palīdzības punktu saraksti. Re, tūlīt gludi sasukātā diktore pēc vārdiem “saglabāriet mieru, palieciet savās vietās” saminstināsies un

vēlreiz paskatīsies uz lapu, kas atrodas viņai priekšā, – kā tad, joprojām tas pats raidījums.

Iespējams, viņu jau vairs nav – nav ne šī ārsta, ne šīs diktores –, bet kādam taču jāseko tam, kā viss iet ēterā, tas taču nevar notikt automātiski, pats no sevis, kādam noteikti ir jāpaliek milzīgajā, resnam akmens zīmulim līdzīgajā televīzijas tornī, kas blāvi mirdzina elektriskas ugunis uz tumšu debesu fona; varbūt agri vai vēlū kāds tomēr izjauks šo nebeidzamo gredzenveida secību un paziņos kaut ko citu – vienalga ko, galvenais, lai tas viņai palīdzētu saprast, kas notiek tur, aiz durvīm, milzīgajā pilsetā, un ļautu noskārst, ko gan viņai darīt.

Kad jau tuvojās rīts, viņa apsēdās uz platās plastmasas palodzes un, piespiedusi vaigu pie aukstā stikla, sāka skatīties ārā. Pa logu varēja redzēt pavisam druscītiņ – visam pārējam priekšā bija blakusnams, augstie koki tam līdzās un plakans reklāmas dēlis ar nu jau neiederīgu Korkunova šokolādes reklāmu –, tomēr viņa jutās droša, ka nepalaidīs garām produktu mašīnu, kurai drīzumā jābrauc te garām, jo šī kravas mašīna jau sen bija vienīgā, kas vēl braukāja pa šo ielu. Viņa gaidīja vairākas stundas, līdz rītausmai, un, kad pamodās puisēns un viņu sauca, viņa saprata, ka mašīna neatbrauks; var gadīties, ka tā nebija atbraukusi arī pirmsdien, viņai vienkārši nebija ienācis prātā pārliicināties, un viņa nevilus sajuta pat kaut ko līdzīgu atvieglojumam, nodomājot, ka nebūs jāiet ārā, jo nu jau vairs nav vajadzības.

Tieši tad viņa atrada ievārījumu. Burka nebija liela, pusotra litra, ar brūnganiem rūsas plankumiem uz cieši aizskrūvētā vāciņa, kuru viņa ilgi nespēja atdabūt vaļā un jau sāka gudrot, kā varētu glīti un kārtīgi – lai rastos iespējami maz lausku – burku sasist, taču pēkšņi vāciņš lāvās, un uz visām pusēm pašķīda durstīgi cukura putekļi. Ievārījums bija vecs, gandrīz melns, un šaušalīgi, šķebinoši salds, viņa mēģināja to kaut kā skaistāk izlikt

uz šķīvja, lai iepriecinātu puisēnu, un galu galā viņai izdevās kunkuļains jautrs ģimītis – divas acis, smaidīga mute, tik daudz cukura, viņa domāja, mums pietiks vēl vairākām dienām, ja ēdīsim pa četrām tējkarotēm no rīta, pusdienā un vakarā, labi, ka ir ūdens, kaut tikai neatslēgtu ūdeni.

Vienmēr, kad es cenšos iztēloties, kā viņa jutās, divatā ar puisēnu paslēpusies aiz plānajām durvīm ar vārgajām slēdzenēm, es domās atgriežos tieši šajā dienā, šajā rītā, kad viņa skaitīja, cik karotišu ievārijuma var atļauties apēst. Par ko viņa domāja, skrāpējama no burkas ārā cieta, nepadevīgo melno masu? Vai viņai ienāca prātā: ja nebūtu bērna, viņa ārā būtu izgājusi daudz agrāk un, iespējams, tad arī paspējusi uz kravas mašīnu? Ka arī tagad, kad pārtikas mašīnu jau var vairs negaidīt, viņa droši vien tik un tā būtu izgājusi ārā, – taču puisēnam ir tikai pieci gadi, viņš nespēj ilgi staigāt un ātri nogurst, un siltajā ziemas kombinēzonā ir briesmīgi neveikls; viņi nespētu aizbēgt, ja ārā kāds – kāds liels, bīstams – sagribētu viņus apstādināt; viņi nemūžam netiktu prom.

Vai viņa baidījās, ka varbūt tomēr ir palaidusi garām to brīdi, kad visiem pārējiem atbrauca pakal, viņus izglāba, aizveda kaut kur prom drošībā, vai nogulējusi kādu īsu paziņojumu televīzijā, kaut ko par evakuāciju vai vakcīnu? Vai viņai nelikās, ka viņi abi – viņa un puisēns – ir pēdējie, kas te palikuši? Pēdējie, kas vispār palikuši. Jo tagad, kad telefons klusēja un pa logu bija redzams tikai ar irdenu, nenobradātu sniegu apsnidzis gabaliņš no tukšas ielas, bija tik viegli iztēloties, ka vairs nav arī Serjožas, kurš bija solījis ierasties un aizvest viņus sev līdzī uzreiz, tiklīdz būs iespējams izlauzties cauri kordoniem.

Viņa ļoti maz runāja par šīm divām pēdējām dienām, kuras sākās ar veca ievārijuma burku un beidzās ar to, ka nakts vidū Serjoža pēkšņi zvanīja pie durvīm, jo patruļas, kas bija sargājušas pilsētu, bija pamukušas kur kurā un viņam beidzot bija

izdevies atbraukt. Zinu tikai, ka durvis viņa nevēra vaļā uzreiz, vispirms ilgi skatījās uz viņu “actiņā”, pūlēdamās saprast, vai viņš nav slimis – jo Liza pavisam noteikti bija saslimusi un tieši tāpēc nelūdza, lai viņu laiž iekšā, bet vienkārši sēdēja pie durvīm un elpoja, līdz beidzot, turēdamās pie sienas, piecēlās un sāka lēni kāpt lejup, katrā kāpņu laukumīnā apstādamās.

Un, kaut arī Serjoža bija vesels, jo aiz karantīnas robežām vēl nekas nebija paspējis notikt, tur viss vēl tikai sākās – viss, kas tik ātri, dažu nedēļu laikā pazudināja lielpilsētu ar trīspadsmit miljoniem iedzīvotāju, – pirms durvju atvēršanas viņa uzlika masku sev un Antonam, un pagāja divas stundas, līdz Serjožam izdevās viņu pierunāt šīs maskas noņemt, kad pēc drudžainā steigā noritējušas kravāšanās – “Irka, nav laika, beidz, mums viss ir, mēs tev atradīsim gan drēbes, gan apavus, viņi tūlīt atkal visu aizbarikādēs, un tad mēs tik tiešām nekur netiksim” – viņi jau brauca pa tukšo, neapgaismoto šoseju, tālu aizmugurē atstājot gan mirušo pilsētu, gan uzbudinātos, histēriski ņudzošos piepilsētas ciematus, kuri bija atskārtuši, ka nekādu kordonu vairs nav un nu viņus neviens neaizsargās.

Neko vairāk es nezinu. Viņa vispār ir stāstījusi ļoti maz – kaut arī, kolīdz ārā satumst un par vienīgo gaismas avotu mājā kļūst blāvi oranžā taisnstūrveida sprauga ap nokvēpušajām plīts durtiņām, mums vairs neatliek nekas cits, tikai sarunas. Mums vēl ir mazliet petrolejas, taču to mēs taupām īpaši svinīgiem gadījumiem – un tāpēc visi vakari, pilnīgi visi bez izņēmuma, norit vienādi: gaismas nepietiek pat zivju tīrīšanai vai drēbju lāpīšanai, tāpēc mēs vienkārši sēžam rūsganajā puskrēslā – astoņi pieaugušie, trīs bērni – un sarunājamies; ko tikai mēs, visticamāk, nevarētu cits citam pastāstīt, katram no mums ir bijusi tik gara, dažnedažādu notikumu pārpilna dzīve, taču mēs ik reizi runājam par vienu un to pašu – par tām pēdējām

nedēļām pirms pašām beigām. Par to, kādi bezrūpīgi idioti mēs bijām. Par to, kā neko nesapratām. Par to, kā nokavējām un nevienu nepaspējām izglābt, un par mata tiesu izglābāmies paši, ja, protams, to vispār var nosaukt par izglābšanos.

Šajos mēnešos mēs to visu bijām pārrunājuši tik daudz reizi, ka es jau biju iemācījusies visus stāstus no galvas un spēju sīki un smalki iztēloties katru dienu, ko bija nodzīvojuši viņi, pārējie, – katru dienu šajās dažās nedēļās, kad bija kļuvusi skaidrs, ka vairs nekas nav labojams, taču vienīgais, par ko es nespēju beigt domāt, ir šīs divas, pašas pēdējās, dienas, kad viņa skaitīja karotes ar ievāriņumu: viena, divas, trīs, četras... Es iztēlojos savu tagadējo Mišku – lielu, ar nepazīstamu pieauguša cilvēka izteiksmi šaurajā sejā – piecu gadu vecumā un cenšos saprast, vai es būtu bijusi gatava ieslēgties un neiet ārā – nemaz, nekādos apstākļos. Neatvērt durvis mācai, neiziet pie pārtikas mašīnas, vienkārši uzgriezt muguru visam šim murgam, kas notika ārā, un izlikties, ka tur, aiz durvīm, nekā nav – ir palicis tikai šis mazais dzīvoklis un pārcukurojušos jāņogu burka. Un viņa taču nemaldījās – viņai patiešām nevajadzēja iet ārā, viņa nedrīkstēja to darīt, jo, iespējams, tikai tāpēc gan viņa, gan puisēns tagad ir šeit, kopā ar mums.

Mana vīra bijusi sieva un viņa vienīgais dēls.

Un es nespēju nedomāt vēl par kaut ko – zinu, ka tas ir slikti, tas tiešām ir ļoti slikti, un es nemūžam nevienam neatzītos, ka par to domāju, taču tik un tā nespēju nedomāt: kas būtu, ja viņa tomēr būtu to izdarījusi? Ja viņa būtu izgājusi ārā. Pirms Serjožas ierašanās.

* * *

Es bieži mēģinu iztēloties pilsētu – nevis to, kuru pazinu pirms katastrofas, bet tagadējo: tukšo un mirušo. Kad viss sākās,

manis tur nebija, un citu cilvēku stāsti un televīzijas reportāžu fragmenti manā iztēlē nez kāpēc neparko negribēja savienoties ar to, ko es pati par pilsētu atcerējos. Arī tad, ja es mēģinātu uzklāt pāri visu, ko mēs ieraudzījām vēlāk, citās pilsētās, kuras mums gadījās pa ceļam, kopš bērnības pazīstamās ielas – mēmi un vienaldzīgi cilvēki, kuri cits aiz cita iet gar ceļa malu ar raga-
viņām Ustjužnā, tukšā Kirilova, no kuras aizbēguši visi iedzīvotāji, – man tik un tā nekas neizdots, mūsu milzīgā metropole pārāk atšķiras no šīm mazītiņajām ziemeļu pilsētām: jebkurai no tām varētu izbraukt cauri piecpadsmit minūtēs, ne vairāk.

Tas, ka es nevaru ieraudzīt, kā pilsēta, kuru mēs esam pame-
tuši, izskatās tagad, mani nepavisam neuztrauc – man taču
nekur nav jāsteidzas, un tas ir lielisks veids vismaz ar kaut ko
nodarbināt savas domas. Es iztēlojos to pa fragmentiem, pa daļi-
ņām – Bitcevas parku ar eglītēm un soliņiem, mēs ar Mišku
tur staigājām, kad viņš bija mazs. Mjasņickaja ar kafejnīcām
un bodītēm, kuras mēs ar Ļenku izskrējām pusdienas pārtrau-
kumā. Ermitāžas dārza slidotava. Mazais un duļķainais, kaltās
restēs iespīlētais diķis Patriarhu bulvārī. Putekļainais, plakanais
zoodārzs ar Cereteli čuguna monstriem. Šis tas atgriežas uzreiz,
šis tas no atmiņas jāvelk ārā ar pūlēm, bet, kolīdz bilde beidzot ir
parādījusies, var turpināt – domās paslēpt zem sniega. Aizvākt
gājējus. Izslēgt gaismu.

Es iztēlojos aizputinātās, neapdzīvotās ielas ar augstām
kupenām, zem kurām ir pamestas automašīnas. Nodzisuši luk-
sofori, kurus šūpo vējš. Nolupuši, nespodri reklāmas vairogi.
Tukši un skanīgi marmora vestibili metrostacijās. Kinoteātri
ar tumšiem ekrāniem un paslietiem mikstajiem sēdekļiem,
daudzstāvu tirdzniecības centri ar putekļainiem skatlogiem
un nekustīgiem eskalatoriem. Ja milzīgā pilsēta kaut kādā brī-
numainā veidā būtu tikai palikusi bez cilvēkiem, visus pārē-
jos civilizācijas atribūtus tomēr saglabājot – gaismu, siltumu,

ūdeni Valsts universālveikala strūklakā –, cik savāda, majestātiska aina tā būtu. Pilsēta, kas pastāv pilsētas pēc. Pati sevis pēc vakarā iedez ielas lampas tukšajos prospektos, pati sev piemiedz ar izkārtņu neona gaismu un pārbīda milzīgo pulksteņu rādītājus torņos un stacijās. Jā, tādu es to labprāt gribētu atcerēties – tikai tas nav iespējams, un es zinu, ka tur viss izskatās pilnīgi citādi.

Elektrības jau sen vairs nav, tāpat kā nekur nav bijis visā mūsu ceļojuma pēdējā trešdaļā, un reizē ar gaismu, saprotams, izzuda arī siltums, un tumšajās, klusajās mājās ielida sals. Sniegu neviens nešķūrē, tas paliek ielās un pamazām lavās uz pirmo stāvu logiem, krājas uz plakanajiem jumtiem – un laiku pa laikam te viens jumts, te otrs neztur un ielūst zem tā smaguma. Šī ziema manai pilsētai pārāk daudz ļaunuma nenodarīs – tā drīz beigsies, un sniegs izkusīs, taču tai sekos vēl citas ziemas un snigšanas, un notekas aizsērēs, un caurules pārplīsīs, un visa pilsēta pamazām izbalēs un izirs – ļoti lēni, ne uzreiz, taču nenovēršami, jo tie, kas to kopa, tīrīja un remontēja, ir pazuduši un vairs neatgriezīsies. Droši vien ir palikuši putni – pīles neaizsalstošajos dīķos, vārnas virs tukšajiem; varbūt palikuši klaiņojoši suņi – lai gan tagad tiem droši vien vairs nav ko ēst.

Ir palikuši arī cilvēki. Tie, kuri nomira savās mājās, un tie, kuri nomira uz ielas vai ārkārtas palīdzības punktos, – viņi visi ir tur palikuši. Es iztēlojos, kā viņi, žēlsirdīgā sala un tumsas paslēpti, guļ kā bites medus kārēs, katrs savā šūniņā, nu jau anonīmi un vienādi, nevienam nepiederīgi.

Taču ir arī dienas, kad esmu pilnīgi pārliecināta, ka tas viss nav iespējams – par spīti visam, ko stāstīja ziņās un ko mēs redzējām savām acīm, – nav iespējams, ka trīspadsmit miljoni cilvēku varētu vienkārši nomirt visi reizē, vienlaikus, nepretodamies. Mēs visi redzējām tikai sākumu – un neviens no mums